

Naujieji kelnų pavadinimai

AUŠRA RIMKUTĖ-GANUSAUSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

ANOTACIJA

Straipsnyje nagrinėjama nedidelė semantinė aprangos terminų grupė – naujieji kelnų pavadinimai. Tyrimo medžiaga imama iš *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyno* (toliau – *Naujažodžių duomenynas*). Straipsnio tikslas – remiantis minėto šaltinio medžiaga aptarti naujųjų kelnų pavadinimų kilmę ir semantiką. Kadangi šiuolaikinė aprangos terminija netyrinėta, tikimasi, kad apibendrinta medžiaga bus įdomi ir naudinga.

ESMINIAI ŽODŽIAI: apranga, kelnų pavadinimai, aprangos terminas, skolinys, naujažodis

ABSTRACT

The article addresses a small semantic group of the terms of clothing – the new names of trousers or pants. The research material comes from the Database of Lithuanian Neologisms. The aim of the article is to discuss the origin and semantics of the new names of trousers or pants based on the material of the above source. Whereas the present-day terminology of clothing is largely unresearched, the summarised material is expected to be interesting and useful.

KEYWORDS: clothing, names of trousers or pants, term of clothing, borrowing, neologism

TIRIAMOSIOS MEDŽIAGOS YPATUMAI IR PAIEŠKA

Bet kurios srities terminijoje nuolat atsiranda naujų vienažodžių ir sudėtinių terminų. Laikui bėgant, keičiasi jų forma, turinys. Ne išimtis ir aprangos terminija. Šio straipsnio objektas – elektroniniame *Naujažodžių duomenyne*¹ fiksuojami naujieji kelnų pavadinimai². Atlikus kompiuterinę

¹ Plačiau apie duomenyną ir jo išteklius galima paskaityti Ritos Miliūnaitės (Miliūnaitė 2012a: 3–11; Miliūnaitė 2015: 161–184; Miliūnaitė 2018: 1–21), Agnės Aleksaitės (Aleksaitė 2018: 1–2; Aleksaitė 2019: 1–27), Daivos Murmulaitytės (Murmulaitytė 2016a: 1–27; Murmulaitytė 2016b: 68–88) ir kt. straipsniuose.

² *Naujažodžių duomenyne* naujažodžiais yra laikomi žodžiai, kurių nėra atraminuose žodynuose: 6-ajame *Dabartinės lietuvių kalbos žodyno* el. leidime, internetiniame *Lietuvių kalbos žodyne* ir 2001 m. išleistame *Tarptautinių žodžių žodyne* (dar žr. http://naujazodziai.lki.lt/?Apie_duomenyna). Šios sampratos laikomasi ir straipsnyje.

paiešką pagal tokius parametrus: kalbos dalis – daiktavardis, apibrėžtis – kelnės, vartojimo sritis – gyvenimo būdas (stilius), iš viso rastas 21 pavadinimas: *aptemptukai, aptemptukės, cigaretės, činiai, činas, denimai, glaudinės, kapriai, kelninės, kiulotai, kojakelnės, kulotės, lenarai, obtiažkės, sjonkelnės, šalvarai, tampkelnės, tamprės, timpos, tįskelnės, tregingsai*. Kaip matyti, ne visi rasti žodžiai vartojami kelnėms apibūdinti: *činas* – audinys, *kojakelnės* – pėdkelnės. Todėl gautus rezultatus nuspręsta patikrinti – peržiūrėti visus duomenyno antraštinius žodžius³. Rasti dar keturi kelnių pavadinimai: *džegingsai, megingsai, tampdžinsiai* ir *timpdžinsiai*. Aprašyta kompiuterinė paieška šių pavadinimų neparodė, nes jie apibrėžiami žodžiu *tamprės*. Taigi, iš viso šiame straipsnyje nagrinėjami 23 naujieji kelnių pavadinimai – naujažodžiai⁴ arba naujas reikšmes įgiję žodžiai.

Straipsnio tikslas – remiantis *Naujažodžių duomenyno* medžiaga aptarti naujųjų kelnių pavadinimų kilmę ir semantiką. Šiam tikslui pasiekti keliami tokie uždaviniai: 1) inventorizuoti naujuosius kelnių pavadinimus; 2) išsiaiškinti šios nedidelės semantinės grupės naujažodžių galimas atsiradimo aplinkybes – ar naujas drabužio pavadinimas atsirado pagal kitų kalbų analogiją, ar jis sukurtas naudojant savo kalbos žodžių darybos formantus, galbūt jau kalboje esamas žodis vartojamas nauja reikšme ir pan.; 3) nustatyti lietuviškos, nelietuviškos ir mišrios kilmės pavadinimų santykį; 4) panagrinėti naujųjų kelnių pavadinimų semantiką. Surinkta medžiaga analizuojama taikant aprašymo, analizės, interpretacijos ir skaičiavimo metodus.

Elektroninėje duomenų bazėje rasti naujieji kelnių pavadinimai straipsnyje aptariami grupuojant pagal kilmę. Kiekviename poskyryje jie nagrinėjami detaliau: rašomi iš naujos eilutės didžiosiomis raidėmis pagal abėcėlę, retinami, pateikiama *Naujažodžių duomenyno* apibrėžtis (konkrečiais atvejais samprata papildoma terminų žodynuose ar kituose šaltiniuose rastais apibūdinimais), plačiau aptariama daryba ir kilmė. Gilinantis į naujųjų kelnių pavadinimų semantiką, informacijos ir vartosenos pavyzdžių ieškoma knygoje apie aprangą ir madą. Kiekybiniai duomenys apibendrinami diagramoje.

³ 2019 m. gruodžio 20 d. duomenimis, *Naujažodžių duomenyne* sukauptas net 5400 naujažodžių antraštinis (http://naujazodziai.lki.lt/?Apie_duomenyna) [žiūrėta 2020-04-01].

⁴ Naujažodis, arba neologizmas, – „kiekvienas naujai atsiradęs kalbos vienetas“ (Kvašytė 2005: 41; dar žr. KTŽ 1990: 133; Urbutis 2009: 36–37; Jakaitienė 2010: 205; Girčienė 2011: 165), o naujadaras – „tik toks naujas žodis, kuris yra atsiradęs darybiškai“ (LKE 1999: 429). Taigi, terminas *naujadaras* yra siauresnis negu *naujažodis*.

ŽODŽIO *KELNĖS* YPATYBĖS

Prieš pradant nagrinėti šiuolaikinius kelnų pavadinimus vertėtų prisiminti žodžio *kelnės* reikšmę. Kelnės, kaip straipsnyje „Lietuvių kalbos kelnų pavadinimai“, remdamasi vokiečių kalbininkų Hermanno Hirto ir Otto Schraderio darbais, rašo kalbininkė Danutė Sabaliauskaitė⁵, „paplito kiek vėliau nei juosta, kepurė, apsiaustas, sijonas ar prijuostė“ (Sabaliauskaitė 1996: 167): „Beje, iš prijuostės kelnės ir atsirado (Schrader 1917: 592). Kaip ir visoje Rytų Europoje, Lietuvoje jos nešiotos nuo seno. Tai patvirtina ir IX–XII a. archeologiniai radiniai (Volkaitė-Kulikauskienė 1970: 130; Atlas 1986: 107). Kadangi kelnės buvo viena pagrindinių vyriškos aprangos dalių, lietuvių kalboje yra nemažai jų pavadinimų“ (Sabaliauskaitė 1996: 167). Lietuvių kostiumų istorikė ir dizainerė Rūta Guzevičiūtė teigia, kad „kelnės kaip specifinis aprangos elementas atsirado iš reikalo apsaugoti kojas nuo trinties jojant“ (Guzevičiūtė 2002: 16).

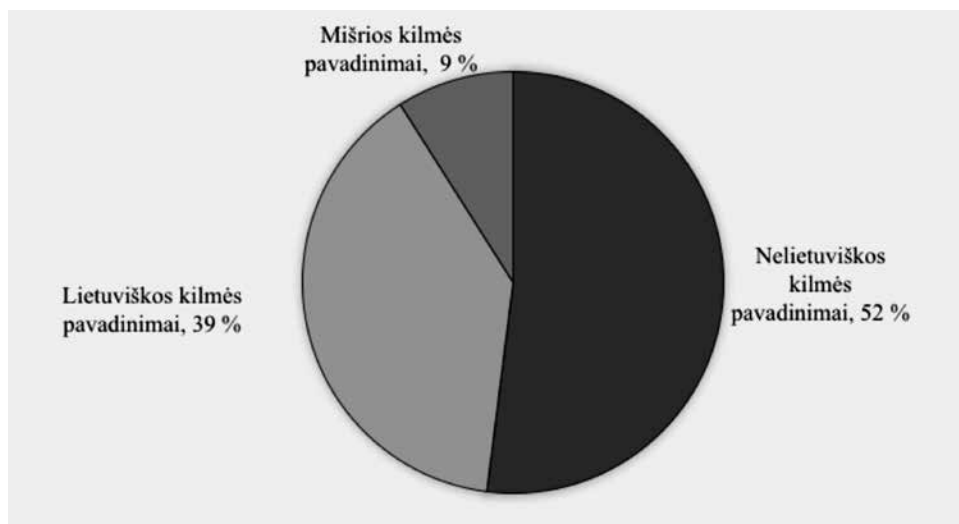
Lietuvių kalboje žodžio *kelnės* formos *kėlinės* (senesnė forma) ir *kėlnės*, kaip straipsnyje mini D. Sabaliauskaitė, pirmą kartą užfiksuotos XVII a. pradžios šaltiniuose (Sabaliauskaitė 1996: 167). Abi formos randamos ir daugelyje XVIII–XIX a. žodynų (plačiau žr. LKEŽ). Algirdas Sabaliauskas žodį *kelnės* laiko tik lietuvių kalbai būdingu žodžiu (Sabaliauskas 1990: 206).

Stanislovo Algimanto Ratauto, Eugenijos Strazdienės ir Ados Gulbinienės *Aiškinamajame aprangos terminų žodyne* (toliau – AATŽ) kelnės apibūdinamos kaip „apatinę liemens dalį ir kojas dengiantis drabužis, kurį ant kūno laiko juosmens dalis, prisegta sagomis ar petnešomis, suveržta guma arba diržu“ (AATŽ 2014: 187). Autoriai pateikia tokius atitikmenis užsienio kalbomis: angl. *pantaloon, pants, trousers*, pranc. *pantalon*, rus. *штаны, брюки*, vok. *Hose*. Šiek tiek trumpesnė apibrėžtis duodama *Aiškinamajame tekstilės terminų žodyne: su vokiečių, anglų, prancūzų ir rusų kalbų atitikmenimis* (toliau – ATTŽ): „Drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai“ (ATTŽ 2001: 89).

Kelnų būna įvairių tipų. Jas pagal paskirtį, medžiagą, iš kurios šis drabužis pasiūtas, audimą, pagal sukirpimą, ypatybę ar detalę, išskiriančią iš kitų modelių, pvz.: spalvą, audinio raštą, formą, ilgį, juosmenį ir kt., galima skirstyti į mažesnes semantines grupes, pvz.: *apatinės kelnės, maldymosi kelnės, kūdikių kelnės, trumpos kelnės (šortai), sportinės kelnės* ir kt. *Naujažodžių duomenyne* rasti kelnų pavadinimai į mažesnes semantines

⁵ Dabar – Liutkevičienė.

1 pav. Naujųjų kelių pavadinimų pasiskirstymas pagal kilmę, %

grupes negrupuojami, nes, pirma, šių pavadinimų nedaug, antra, toks skirstymas atrodo netikslingas. Tačiau rasti pavadinimai pagal kilmę skirstomi į lietuviškus, nelietuviškus ir mišrios kilmės. Kaip matyti iš 1 paveikslėlio, vyrauja nelietuviški kelių pavadinimai – jie sudaro daugiau kaip pusę nagrinėjamų naujažodžių (52 %). Beveik du penktadaliai pavadinimų yra lietuviški (39 %), apie dešimtadalis (9 %) turi lietuviškų ir nelietuviškų sudedamųjų dalių.

LIETUVIŠKOS KILMĖS PAVADINIMAI

Iš viso *Naujažodžių duomenyne* randame 9 vienažodžius lietuviškos kilmės kelių pavadinimus: *aptemptukai*, *aptemptukės*, *glaudinės*, *kelninės*, *sijonkelnės*, *tampkelnės*, *tamprės*, *timpos*, *tįskelnės*. Kaip matyti iš pavyzdžių, kai kurie iš jų darybiškai panašūs, išsiskiria tik pavadinimas *glaudinės* – jis vartojamas žodynuose neminima nauja reikšme.

APTEMPTUKAI. Priesagos *-ukai* vedinys, plg. DŽ *aptemptas*, *Naujažodžių duomenyne* apibrėžiamas taip: „plono audinio ilgos (iki pėdų) aptemptos kelnės, dažnai nešiojamos po sijonu, suknele ar kitu ilgesniu viršutiniu drabužiu“; plg. rus. *обтяжки*, angl. *leggings* 1. „tamprės, timpės“; 2. „antblauzdžiai; blauzdinės“ (ALLAKŽ 2001: 209)⁶. Taigi, žodžiu *aptemptukai*

⁶ Plg. 1. „antblauzdžiai“; 2. „blauzdinės“ (Anglonas 2005).

bandoma išskirti vieną svarbią šių kelnių ypatybę – jos taip pat, glaudžiai aptempia kojas. *Naujažodžių duomenyno* sudarytojai nurodo, kad vietoj šio kelnių pavadinimo „bendrinėje kalboje nusistovėjo kiti variantai – *tamprės* ir *timpos*“: Kaip tik dėl to šis termininis naujadaras⁷ yra visiškai nereikalingas aprangos terminijai. *Lietuvių kalbos žodyne* (toliau – LKŽe), *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (toliau – DŽ) ir *Bendrinės lietuvių kalbos žodyne* (toliau – BŽ) žodžio *aptempukai* nėra.

APTEMPTUKĖS. Priesagos *-ukės* vedinys, plg. DŽ *aptempas*, *Naujažodžių duomenyne* apibrėžiamas taip pat, kaip ir *aptempukai*. Tai rodo šių naujažodžių tapatumą. Naujasis kelnių pavadinimas *aptempukės*, matyt, kaip ir *aptempukai*, atsirado verčiant, plg. rus. *обтяжки*, dar plg. angl. *leggings*. *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyne* (toliau – DLKT) pateikiamas vienas žodžio *aptempukės* vartosenos atvejis, *Google* paieškos sistemoje galima rasti daugiau vartosenos pavyzdžių. LKŽe, DŽ ir BŽ šio žodžio nėra. Naujadaras *aptempukės*, kaip ir *aptempukai*, greičiausiai nepateks tarp visuotinai vartojamų žodžių, todėl jo net nereikėtų laikyti aprangos terminu – pavadinimas gyvas tik tam tikrame kontekste, šiuo atveju – pirmiausia *Naujažodžių duomenyne*, taip pat interneto žiniasklaidoje, kai kurių internetinių parduotuvių ar interneto pokalbių svetainėse.

GLAUDINĖS. Šis moteriškosios giminės dauginis daiktavardis paprastai vartojamas „glaudžių“; t. y. „trumpų maudymosi, sporto kelnaičių“ reikšme. *Naujažodžių duomenyne* žodis *glaudinės* aiškinamas taip: „ilgos priglundusios, dažnai megztos, trikotažinės kelnės“; plg. angl. *tights* „triko (aptemptos kelnės)“ (Anglonas 2005). Šis žodis pirmą kartą „glaudžių“ reikšme, LKŽe duomenimis, pavartotas 1937 m. *Gimtosios kalbos* laikraštyje⁸. Šio laikraščio *Klausimų kraitelės* skyrelyje buvo teiraujama, ar taisyklingas ir vartotinas žodis *plauktinukas* „Badehose, тpycик“. „Plauktinukas yra naujadaras, matyti, pasidarytas *megztinuko* ir kt. pavyzdžiu, bet darybos atžvilgiu ne labai vykęs. Juk *megztinis* yra megzta drabužis, o **plauktinis* (iš jo *plauktinukas*) negi – plauktas. Mums geresnės atrodo *glaudinės* (suprask: kel-

⁷ Kalbininkas Juozas Pikčilingis vartoja terminą *terminologinis naujadaras* (Pikčilingis 1975: 156).

⁸ VLEe rašoma, kad *Gimtoji kalba* – tai „bendrinės lietuvių kalbos mėnesinis žurnalas. 1933–41 ėjo Kaune, 1958–68 Čikagoje, nuo 1990 eina Vilniuje. Iš pradžių leido būrelis kalbos mylėtojų, 1935–37 kaip Lietuvių kalbos draugijos leidinį – *Sakalo* bendrovė, 1938–41 ir 1990–96 – Lietuvių kalbos draugija, 1958–68 – Jungtinių Amerikos Valstijų Lietuvių bendruomenės Kultūros fondas, 1996–2000 – bendrovė *Gimtoji kalba*, nuo 2000 leidžia Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras“. 1936–1937 m. žurnalą redagavo kalbininkas Leonardas Dambriūnas (iki 1945 m. pavarde Dambrauskas).“

naitės) arba glaudės, kurias randame ir V. Kamantausko „Kalbėkime lietuviškai“ (KK 1937: 137–138). Žodžio *glaudinės* DŽ ir BŽ nėra.

„Kelnių“ reikšme žodį *glaudinės* rekomenduojama vartoti 2002 m. išėjusiame Juozo Priečinausko *Aprangos žodyne*⁹, plg. angl. *anchored pant, trousers with footstraps*, vok. *Steghose*, pranc. *pantalon à sous pied*, rus. *peŭmyzy* (AŽ 2002: 37). Stanislovo Stonkaus parengtame *Sporto terminų žodyne*¹⁰ aptariamas pavadinimas (angl. *tights*, vok. *Sporthose*, rus. *peŭmyzy*) apibrėžiamas taip: „Įvairaus ilgio sporto kelnaitės, glaudžiai prigludusios prie kūno. Δ saugo sportininką nuo traumų, palaiko šilumą“ (STŽ 2002: 172).

Tiek 2005, tiek 2013 m. išėjusiose *Kalbos patarimų* knygose, skirtose skoliniam, nauja reikšme žodį *glaudinės* siūloma vartoti vietoj skolinio iš rusų kalbos *raitūzai* arba *reitūzai* (KP L1 2005: 95, 96; 2013: 52, 53). Terminas *glaudinės* pateikiamas ir AATŽ. Čia jis suprantamas kaip „juosmenį siekiančios, glaudžiai prigludusios moteriškos apatinės kelnaitės su įvairaus ilgio tiesiomis klešnėmis“ (AATŽ 2014: 152), plg. angl. *knickers*, rus. *дамские панталоны*.

Naujažodžių duomenyne nurodoma, kad žodis *glaudinės* vartotinas vietoj svetimybės *raitūzai* (*reitūzai*), plg. rus. *peŭmyzy*¹¹, vok. *Reithosen*. 1992 m. išleistuose *Terminologijos taisy muose* randame tokius įrašus: **raitūzai** žr. *reitūzai*¹² (TT 1992: 89), **reitūzai** *svet.* (=glaudinės) *prek., sport.* (TT 1991: 90). *Rusų–lietuvių kalbų prekių žodyne* rašoma, kad rus. *peŭmyzy* – tai trikotažo gaminy: „1. raitūzai, glaudžios kelnės, 2. pėdkelnės“ (RLKPŽ 1996: 381), plg. *glaudžios kelnės* (RLKPŽ 1996: 610). 2000 m. išėjusiuose Genovaitės Irtmonienės ir Jono Šukio *Kalbos patarimuose kūno kultūros ir sporto specialistams* svetimybė *reitūzai* keičiama žodžiu *glaudinės* (Irtmonienė, Šukys 2000: 82)¹³.

⁹ Šio žodyno kalbos ir terminų konsultantas – dr. Jonas Klimavičius.

¹⁰ Žodyną recenzavo terminologas dr. J. Klimavičius.

¹¹ Rusų–lietuvių kalbos žodynuose randame, kad tai – 1. „raitininkų kelnės; 2. Reitūzai (megztinės kelnės)“ (RLKŽ 1949: 439), plg. „1. jojiko kelnės; 2. getrinės kelnės, glaudės (moteriškos ir vaikiškos)“ (RLKŽ 1984: 641).

¹² Pateikiama taip, kaip leidinyje.

¹³ *Aprangos terminų žodyne* rusų kalba pateikiamos 3 termino *reitūzai* reikšmės: 1. Ilgos megztos siauros, kūną glaudžiai aptempiančios kelnės (iš pradžių skirtos jodinėti). 2. Ilgos megztos moteriškos ar vaikiškos aptemptos kelnės iki kulkšnių. 3. Megzti trumpi gaminiai moterims ar vaikams – apatinis trikotažas, toks pat kaip ir 2 reikšmėje aprašytos kelnės. Rusų kalbos žodis kildinamas iš vok. *Reithosen* (žr. <http://www.moda-dic.ru/html/r/reytuz3.html> [žiūrėta 2020-04-16]).

LKŽe taip pat randame šį žodį. Jis mūsų kalboje vartojamas net 4 reikšmėmis: 1. „raityti pagražinimai, papuošimas, ornamentas“; 2. „raudonoji lelija“; 3. „tokia vijoklinė darželio gėlė, kurios žiedai panašūs į lelijos“ ir 4. „pl. sermėga be skvernu“. Kaip matyti, paskutinė reikšmė susijusi su apranga.

Apibendrinant visa, kas pasakyta, galima teigti, kad naujažodis *glaudinės* „kelnių“ reikšme atsirado kaip norminimo, terminų tvarkybos rezultatas. Jis jau vartojamas aprangos terminijoje, tad neturėtų nugrimzti užmarštin.

KELNINĖS. Priesagos *-inės* vedinys, plg. DŽ *kelnės* „ant juosmens ir kojų dėvimas drabužis“. Šį naująjį kelnių pavadinimą 2015 m. užfiksavo kalbininkė Agnė Aleksaitė. Nurodoma, kad tai „aptemptos tampraus audinio kelnės; tamsių ir kelnių derinys“. Naujažodis vartojamas vietoj angl. *treggings*¹⁴, plg. vok. *Treggings*. Internetiniame šnekamosios kalbos žodyne *Urban Dictionary* anglų kalbos žodis vartojamas kalbant apie labai aptempiančias kelnes arba apie kareiviškas kelnes, kurios yra gana aptemos ir atrodo kaip tamprės. Taigi, jį galėtume laikyti situaciniu¹⁵ naujadaru, atsiradusiu norint įvardyti naują drabužį.

Google paieškos sistema rado vos kelis aptariamų kelnių pavadinimo vartosenos atvejus. Taigi, jis plačiojoje vartosenoje nepaplito. Tam įtakos, matyt, turi ir tai, kad priesagos *-inės* vediniai gana reti, ypač aprangos terminijoje, plg. *ausinės*, *glaudinės*, *įkapinės* ir kt. Pavadinimo *kelninės* aprangos terminų žodynuose nėra. Nėra jo ir LKŽe, DŽ bei BŽ. Įdomi *Naujažodžių duomenyno* sudarytojų pastaba, kad žodis *kelninės* „sukurtas (vartojamas) išieivių“. Akivaizdu, kad aprangos terminijoje šis lietuviškos kilmės pavadinimas neprigis dėl klaidingos, netikslios motyvacijos – neatskleidžia esminio šių kelnių bruožo – tamprumo.

SIJONKELNĖS. Tai, kaip rašoma *Naujažodžių duomenyne*, „sijoną priemenančios plačios dažnai tik kelius dengiančios kelnės (paprastai nešiojamos moterų)“. Knygos *Mada. Nuo pirmųjų laikų iki šių dienų* pabaigoje pateikiamame žodynėlyje rašoma, kad *sijonkelnės* – „moteriškas drabužis, kuris atrodo kaip sijonas, tačiau atlieka kelnių funkciją. Iš pradžių dėvėtas jodinėjant ar važinėjant dviračiais“ (M 2015: 456). Pavadinimas

¹⁴ *Collins English Dictionary* rašoma, kad angl. *treggings* atsirado iš *trousers* „kelnės“ ir *leggings* „antblauzdžiai, blauzdinės“ (CED).

¹⁵ *Situacinis naujadaras* – atsitiktinis, individualus, sąmoningai sukurtas neįprastos darybos arba sukurtas pagal neproduktyvų darybos tipą, nesilaikant darybos reikšmės, naujadaras (VLEe, plg. Urbutis 2009: 323–324; Jakaitienė 2010: 207). Kalbininkų straipsniuose dar vadinamas ekspresiniu, fakultatyviuoju, okaziniu, stilistiniu, autoriniu, proginiu ir kt. naujadaru.

greičiausiai atsirado verčiant, plg. angl. *culottes* 1. „sijonkelnės“ ir 2. „ist. kiulotai“ (Anglonas 2005). Taigi, tai žodžių *sijonas* „ppr. moteriškas drabužis, einantis nuo juosmens žemyn“ ir *kelnės* dūrinys. *Rusų–lietuvių kalbų prekių žodyne* yra pavadinimas *sijonas–kelnės*, plg. rus. *юбка-брюку* (RLKPŽ 1996: 537, 687).

Žodžių su sandu *-kelnės* nėra daug, pvz., LKŽe randame žodžius *kerš-kelnės*, *plačkelnės*, *puskelnės*, *trumpkelnės*, DLKT – *plačkelnės*, *sauskelnės*, *sijonkelnės*¹⁶, *sportkelnės*. AATŽ tokių darinių daugiau: *batkelnės*, *moka-sinkelnės*, *pėdkelnės*, *plačkelnės*, *sauskelnės* ir *sijonkelnės*. *Sijonkelnėmis* šiame žodyne laikomos moteriškos kelnės, kurios atrodo kaip sijonas (AATŽ 2014: 362). ATTŽ apibrėžiama panašiai, tik dar nurodoma, kad tai trumpos kelnės, kurių klešnės labai plačios (ATTŽ 2001: 289). Abiejuose terminų žodynuose randame tokius šio termino angliškus atitikmenis: *divided skirt* ir *trouser skirt*. Žodis *sijonkelnės* įtrauktas į BŽ antraštiną.

Iš to, kas pasakyta, galima teigti, kad termininis naujadaras *sijonkelnės* yra taisyklingas, motyvuotas, patogus vartoti, sistemiškas, todėl tarp aprangos terminų jau yra radęs vietą ir yra gana plačiai vartojamas.

TAMPKELNĖS. Žodžių *tampus* „kuriis tempiasi, išsitempia“ ir *kelnės* dūrinys, atsiradęs, kaip ir lietuviškas pavadinimas *kelninės*, vietoj svetimybės *tregingsai* (angl. *treggings*), kuriuo įvardijamas tamprių ir kelnų derinys. Pavadinimą *tampkelnės* Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (toliau – VLKK) Konsultacijų banke siūloma vartoti vietoj mišrios kilmės pavadinimo *strečo kelnės* (plg. angl. *stretch pants*). AATŽ, LKŽe, DŽ ir BŽ šio pavadinimo nėra.

TAMPRĖS. Galūnės *-ės* vedinys¹⁷, plg. DŽ *tamprus* „1. stangrus, elastingas“. Šiuo motyvuotu pavadinimu įvardijama esminė kelnų ypatybė – tamprumas. Pavadinimą randame 2014 m. išėjusiame AATŽ. Lietuvišką vedinį siūloma vartoti vietoj angl. *leggings* arba *leggings trousers*. Juo vadinamos „apatinės arba viršutinės įvairaus ilgio kelnės iš tampios medžiagos, ppr. dėvimos moterų ir vaikų, džn. su elastanu ir yra mūvimos spor-

¹⁶ Pavadinimas *sijonkelnės* fiksuojamas ir CORPUS duomenų bazėje.

¹⁷ Pagal tą patį darybos modelį išvestas žodis *glaudės*, plg. DŽ *glaudus* „1. arti esantis, artimas“. Tačiau šis, priešingai nei *tamprės*, sukurtas kelnaičių skiriamąja ypatybe imant, matyt, ne pagrindinę ypatybę. Labai taikliai apie tokius atvejus 1979 m. straipsnyje „Galūninė lietuviškų terminų daryba“ rašė kalbininkas Stasys Keinys: „Motyvacijos aiškumas, tikslumas gali padėti arba trukdyti terminui prigyti. Štai jau ne mažiau kaip keturi dešimtmečiai kalbininkai diegia į literatūrinę vartoseną *trusikų* pakaitalą *glaudės*. Per tą laiką daug naujadarų tvirtai įaugo į kalbą, o *glaudės* vis nepritampa, nors tai trumpas ir sklandus žodis. Ar tik nebus čia kaltas darybos neįprastumas, motyvacijos nediferencijuotumas?“ (Keinys 2005: 105).

tuojant ar laisvalaikiu“ (AATŽ 2014: 410)¹⁸. Šis kelnių pavadinimas yra ne tik *Naujažodžių duomenyne*, kur apibrėžiamas taip: „plono tampraus audinio aptemptos kelnės, dažnai nešiojamos po ilga palaidine, suknele, sijonu ar kitu ilgesniu viršutiniu drabužiu“. Jį vietoj skolinio *obtiažkės* (rus. *обтяжки*) siūloma vartoti *Kalbos patarimuose* (KP L1 2005: 83), taip pat J. Pričinausko *Aprangos žodyne* (AŽ 2002: 117). Naujažodis *tamprės* „aptemptų moteriškų megztų arba siūtų iš tampraus audinio kelnių“ reikšme pateikiamas ir elektroniniame DŽ variante¹⁹.

Naujųjų skolinių duomenų bazėje fiksuojamas skolinys *leginsai* „aptemptos kelnės be pėdų“ (kitos formos: *leggingsai*, *leggings*), pateikiami ir atitikmenys: *blauzdinės*, *timpės*, *timpos*, *tamprės*, *aptemptukės* (NSDB²⁰). Įdomių vartosenos atvejų randame internetinės parduotuvės *www.stilano.lt* svetainėje: „**Leginsai**²¹ ir **tamprės**“, „Mūsų asortimente rasite įvairių stilių ir spalvų **leginsų** ir **tamprių**. Moteriški **leginsai** yra universali aprangos detalė, kuri yra būtina kiekvienos moters garderobe ir jų turi būti ne vieni!“; „Šiandien jau vis daugiau moterų žino, kad **leginsai** ir **tamprės** internetu yra šiuolaikiškų moterų teisingas pasirinkimas“²² ir kt. Tokie pavyzdžiai rodo, kad jų autorius skolinį ir lietuvišką jo atitikmenį suvokia kaip žodžius dviem skirtingiems kelnių tipams apibūdinti. Todėl norėtųsi atkreipti dėmesį, kad žodis *tamprės* laikomas pagrindiniu norminiu variantu ir yra vartojamas vietoj skolinio. Akademiame LKŽe šio nepriekaištingai sudaryto naujadaro nerasime. Jis įtrauktas į BŽ antraštinę.

TIMPOS. Galūnės -os vedinys²³, plg. *timpa* „1. guminė juostelė, žarnelė, raištelis“. Šis plono tampraus audinio aptemptų kelnių pavadinimas vartojamas sinonimiškai su jau aptartu *tamprių* pavadinimu, plg. AATŽ „**timpos ntk.** = *tamprės*“ (AATŽ 2014: 418). Jas G. Irtmonienės ir J. Šukio išleistuose *Kalbos patarimuose kūno kultūros ir sporto specialistams* siūloma vartoti vietoj *leginsų*, tačiau pirmenybė teikiama žodžiui *tamprės*.

¹⁸ Agnė Gilytė *tampres* apibrėžia taip: „siauros trikotažinės ar kito tampraus audinio kelnės, panašios į pėdkelnes, bet paprastai nepermatomos ir be pėdų“ (Gilytė 2015: 237). Kaip matyti iš šios apibrėžties, stilistė pabrėžia tai, iš kokio audinio šis darbužis siuvamas, taip pat tai, kad jos be pėdų.

¹⁹ Žr. <http://lkiis.lki.lt/dabartinis> [žiūrėta 2020-08-18].

²⁰ Žr. <http://nsdb.sociolingvistika.lt/zodziai.htm?zodis=leginsai&id=33> [žiūrėta 2020-04-15].

²¹ Čia ir toliau pavyzdžiuose paryškinta autorės.

²² Žr. <https://stilano.lt/drabuziai-moterims-leginsai-ir-tampres> [žiūrėta 2020-07-01].

²³ Žodžių darybos tyrėjas Vincas Urbutis yra rašęs, kad „galūnių darybos daiktavardžių dabartinėje lietuvių kalboje yra ne mažiau negu sudurtinių ir kur kas daugiau negu padarytų su priešdėliais“ (Urbutis 1961: 28).

Knygos *Mada. Nuo pirmykščių laikų iki šių dienų* žodynėlyje terminas *timpos* aiškinamas taip: „Elastiniai įsiuvai, kad drabužis priglustų prie klubų, o į apačią platėtų“ (M 2015: 460). DLKT fiksuojami 33 žodžio *timpos* vartosenos atvejai, CORPUS – 38. Pavadinimas *timpos* laikomas šalutiniu normos variantu. Žodžio *timpos* nėra LKŽe, DŽ ir BŽ. VLKK Konsultacijų banke formos *timpos* nerasime. Čia greta žodžio *tamprės* teikiama forma *timpės*²⁴.

Taigi, pavadinimai *timpos* ir *tamprės* – sinonimai, atsiradę kaip terminų tvarkybos rezultatas. Kadangi pavadinimas *tamprės* paplitęs labiau, galima manyti, kad laikui bėgant jis vartosenoje įsitvirtins dar labiau.

TĪSKELNĖS. Veiksmazodžio *tįsti* 1. „tęstis, trauktis“; 2. „ilgėti“ ir daiktavardžio *kelnės* dūrinys. Šiuo menkinamosios reikšmės lietuvišku kelnų pavadinimu įvardijamos „nutįsusios ar lengvai išsitempiančios (treninginės) kelnės“. Nors naujadaro motyvacija aiški, tačiau jis plačiojoje vartosenoje nepaplito, terminų žodynuose jo taip pat nėra. Kalbininkė R. Miliūnaitė straipsnyje „Kalbos vartotojai ir naujadarų kūryba“ nurodo ir šio naujųjų kelnų pavadinimo autorių – žurnalistą Andrių Užkalnį (Miliūnaitė 2012b: 8). Galbūt šis pavadinimas nepaplis dėl nereikalingos asociacijos, plg. LKŽ *tįsoklis* „2. prastas, menkas drabužis“, be to, šnekamojoje kalboje taip dažnai apibūdinamos bet kokios nutįsusios ar nusmukusios kelnės.

APIBENDRINIMAS. Lietuviškos kilmės kelnų pavadinimai, kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių, nors ir padaryti ne pagal produktyviausius darybos tipus, tačiau puikiai suvokiami be konteksto, todėl laikytini potencialiais²⁵ naujadarais. Be to, kai kurie jų padaryti pagal analogiją su jau kalboje esamais žodžiais, pvz.: *tįskelnės*, *tampkelnės*, *sijonkelnės*. Iš viso šioje straipsnio dalyje aptartos tik keturių rūšių kelnės. Tačiau joms įvardyti sukurtas daugiau nei vienas lietuviškas pavadinimas. Štai vietoj vieno angliško kelnų pavadinimo *leggings* turime net 4 lietuviškus naujadarus: *aptemtukai*, *aptemtukės*, *tamprės* ir *timpos*; vietoj angl. *treggings* – 2: *kelninės* ir *tampkelnės*, vietoj angl. *culottes* – *sijonkelnės*. Tik vieno pavadinimo kilmė lietuviška, t. y. jis neatsirado dėl kitos kalbos įtakos, – *tįskelnės*. Naujai padaryti kelnų pavadinimai yra priesagų (*-ukai*, *-ukės*, *-inės*) ir galūnių (*-ės*, *-os*) vediniai, taip pat dūriniai su sandu *-kelnės*.

²⁴ Žr. <http://www.vlkk.lt/konsultacijos/8276-dzeginasai-tampdzinsiai-timpdzinsiai-treginsai-tampkelnes-timpkelnes-tampres> [žiūrėta 2020-07-15].

²⁵ *Potenciniu naujadaru* straipsnyje laikomas pagal produktyvų darybos tipą sudarytas arba potencialiai įmanomas į žodynus neįtrauktas, tačiau kalbos vartotojui įprastas naujadaras (plg. Urbutis 2009: 316).

Termininių naujadarų taisyklingumą įvairių sričių specialistai, kaip teigia Kazimieras Gaivenis, paprastai tikrina, remdamiesi analogija: „jeigu atrandama vienas ar keli panašios darybos žodžiai, naujadaras laikomas taisyklingu ir vartotinu, o jeigu analogiškos darybos žodžių nėra – atmetamas be gailėsčio“ (Gaivenis 2014: 57). Šis teiginys, be abejo, tinka ne visais atvejais, tačiau, remiantis juo, galima sakyti, kad visi aptarti lietuviškos kilmės naujieji kelnių pavadinimai gali būti vartojami mūsų kalboje. Akivaizdu, kad motyvuoti kelnių pavadinimai lengviau įsimenami ir greičiau randa vietą terminijos mikrosistemoje, ypač kai tai nauji pavadinimai. *Naujažodžių duomenyne* rasti lietuviški naujadarai kelnėms įvardyti (žr. 1 pav.) rodo, kad vartotojai bando darytis naują pavadinimą ir ne visada skuba vartoti svetimybę. Vertinant tokių pavadinimų reikalingumą, matyt, galima teigti, kad jų atsiradimas pirmiausia susijęs su poreikiu įvardyti naujai atsirandančius kelnių tipus, kuris atspindi ir glaudžius aprangos terminijos ryšius su kitų kalbų aprangos terminija.

NELIETUVIŠKOS KILMĖS PAVADINIMAI

12 rastų naujųjų kelnių pavadinimų yra skoliniai: *cigaretės, činai, denimai, džegingsai, kapriai, kiulotai, kulotės, lenarai, megingsai, obtiažkės, šalvarai, tregingsai*, į mūsų kalbą atkeliavę per kalbas tarpininkes, daugiausia – anglų kalbą, vienas pavadinimas gautas iš rusų kalbos (*obtiazkės*).

CIGARETĖS. Tai, kaip rašoma *Naujažodžių duomenyne*, „moteriškos siauros, prie kojų prigludusios kelnės“. Šis metaforinis kelnių pavadinimas greičiausiai gautas iš angl. *cigarette pants*²⁶, dar plg. vok. *Zigarettenhose*, pranc. *pantalon cigarette*. Knygoje *Mada. Nuo pirmykščių laikų iki šių dienų* kalbamasis pavadinimas rašomas kabutėse „cigaretės“: „apspaudžiančios siaurėjančios moteriškos kelnės, panašios į *kaprius*, tik ilgesnės“ (M 2015: 438; dar plg. DFH 2010: 48). Į anglų kalbą žodis *cigarette* „cigaretė, papirosas“ atkeliavo iš pranc. *cigarette* „cigaretė“. Lietuvių kalboje vartojamas tarptautinis žodis *cigaretė* (TŽŽ 1985: 90; TŽŽ 2001: 135; TŽŽ 2007: 200). BŽ yra žodis *cigaretė* „rūkalo iš smulkintų tabako lapų, įvyniotų į plono (cigaretinio) popieriaus tūtelę“, „kelnių“ reikšmė neišskiriama. AATŽ šio pavadinimo nėra. Anglų kalba išleistame *Mados istorijos žodyne* rašoma, kad tokios kelnės dėvimos nuo XX a. 6 dešimtmečio (DFH 2010: 48).

²⁶ *Trumpame Oksfordo anglų žodyne* randame tokį šio žodžių junginio paaiškinimą: „moteriškos kelnės tiesiomis, labai siauromis klešnėmis“ (COED 2011: 258).

Internete galima rasti daugiau vartosenos variantų: *cigaretės formos kelnės*²⁷, *cigarette kelnės*²⁸, „*Cigaretės*“ *tipo kelnės*²⁹ ir kt.

ČINAI. „Puošnaus kasdienio stiliaus kelnės, tinkančios ir vyrams, ir moterims, pasiūtos iš čino audinio“, vadinamos iš anglų kalbos skolintu žodžiu *činiai*, plg. angl. *chinos* „chaki spalvos kelnės“ (Anglonas 2005), dar plg. rus. *чинос*. Nesulietuvinta anglybė vartojama ir jau minėtoje knygoje *Mada. Nuo pirmųjų laikų iki šių dienų: chinos* – „medvilninės ruoželinio pynimo audinio kelnės, pradžioje chaki spalvos, nešiotos JAV kariškių, paskui paplito kaip laisvalaikio kelnės ir *prepių* stiliuje“ (M 2015: 438). Internete ir knygoje apie madą šios kelnės dar vadinamos *čino*³⁰, *čino kelnėmis*³¹, *CHINO kelnėmis*³² ir kt.

DENIMAI. Šiuo naujažodžiu vadinamos iš denimo³³ siuvas kelnės. Žodį *denimas* randame tarptautinių žodžių žodynuose (TŽŽ 1985: 103; TŽŽ 2001: 155; TŽŽ 2007: 228). Čia pateikiama tik viena reikšmė – „storokas, tankus medvilninis audinys“. Šis žodis įtrauktas ir į rengiamą BŽ: „storas, tankus, patvarus medvilninis audinys; sin. džinsinis audinys“. „Kelnių“ reikšmės nėra. Taigi, ji nauja. Apie audinį kalbama aprangos ir tekstilės terminų žodynuose (AATŽ 2014: 108; ATTŽ 2001: 87³⁴), taip pat knygoje apie mados istoriją (M 2015: 439), *Drabužių ir mados enciklopedijoje* (ECF 2005: 359). Žodis *denimas* į mūsų kalbą greičiausiai atėjo iš anglų kalbos, plg. angl. *denim*. Anglų kalba išleistame *Mados istorijos žo-*

²⁷ Žr. <https://www.housebrand.com/lt/lt/ui964-59x/ladies-trousers> [žiūrėta 2020-08-13].

²⁸ Žr. <https://www.mohito.com/lt/lt/catalogsearch/result/?q=cigarette+keln%C4%97s> [žiūrėta 2020-08-13].

²⁹ Žr. <https://www.glami.lt/house/house-cigaretes-tipo-kelnes-turkio-100744/> [žiūrėta 2020-08-13].

³⁰ 2017 m. išleistoje Algirdo Griciaus knygoje *Idealiai tinkantis kostiumas: praktiškas stilius moderniam vyrui* vartojamas pavadinimas *čino* (angl. *chinos*, *khakis*) (Gricius 2017: 181), taip pat *čino kelnės* (Gricius 2017: 184).

³¹ Žr. A. Griciaus straipsnį „6 populiariausios vyriškos kelnės: kaip jos vadinasi, kuo skiriasi ir kuo panašios“, prieiga internete: <https://www.vyrostilius.lt/stilius-mada/6-populiariausios-vyriškos-kelnes/> [žiūrėta 2020-04-04].

³² Anglybė išskiriama didžiosiomis raidėmis, žr. <https://www.audimas.lt/katalogas/tiesaus-silueto-chino-kelnes-2/> [žiūrėta 2020-04-04].

³³ Tai „patvarus ir stiprus medvilninis džinsinis audinys, ppr. iš indigo dažais mėlynai dažytų metmenų ir nedažytų ataudų, išpopuliarėjęs nuo XIX a. vid. JAV, gamintas pagal Nimo miesto Prancūzijoje audėjų technologiją vietoj brangesnio importinio džinsinio audinio iš Genujos, naudojamas ir šiuolaikiniams džinsiniams drabužiams, laisvalaikio ir darbo aprangai“ (AATŽ 2014: 108). Władysław'o Kopaliński'o žodyne randame tokį aprašą: „DENIMAI, mėlynieji džinsai; angl. *denims* (žodžio *denim* daugiskaita). Žodis *denim*, reiškiantis šiuurkių medvilninį ruoželinio pynimo audinį, kilęs iš pranc. (*serge*) *de Nîmes* – *Nimo gelumbė* (Nimas – miestas Prancūzijos pietuose)“ (Kopaliński 2001: 85).

³⁴ ATTŽ pirmenybė teikiama terminui *džinsinis audinys*.

dyne, taip pat AATŽ ir ECF, rašoma, kad šis audinio pavadinimas atsirado pagal Prancūzijos Nimo miesto pavadinimą, plg. pranc. (*serge*) *de Nîmes* „seržas“³⁵ iš Nimo“ (DFH 2010: 243; AATŽ 2014: 108; ECF 2005: 359).

Aptariamas kelnų pavadinimas vartojamas ne visur. Vietoj jo aprangos terminijoje dažnesnis kitas iš anglų kalbos kilęs pavadinimas *džinsai* (angl. *jeans*)³⁶, plg. apibrėžtį: „Tvirtos iš denimo siuvamos kelnės, nešiotos JAV fermerių ir rankų darbo darbininkų, labai išpopuliarinti filmų apie kaulbojus“ (M 2015: 440). Kaip tik todėl termininis naujadaras *denimai* visiškai nereikalingas.

DŽEGINGSAI. Naujasis kelnų pavadinimas padarytas nusižiūrėjus į anglų kalbos kontaminacinį darinį³⁷ *jeggings*. Pastarasis, matyt, atsirado iš dviejų kitų anglų kalbos žodžių – *jeans* „džinsai“ ir *leggings* „tamprės“ (žr. COED), plg. rus. *джеггинсы*. Angliško pavadinimo atsiradimas motyvuotas – juo vadinamos tokios kelnės, kurios turi ir džinsų, ir tamprių ypatybių. Matyt, kaip tik todėl VLKK Konsultacijų banke siūloma vartoti *džinsinės tamprės*, *tampdžinsiai*, *timpdžinsiai*³⁸. Internetu galima rasti ir daugiau šio nenorminio skolinio variantų: *džeginsai*, *jeggings'ai*, *jeggins'ai* arba tiesiog *jeggings*. Tik vienoje knygoje apie madą vartojamas VLKK siūlomas dvižodis pavadinimas *džinsinės tamprės* (M 2015: 440). AATŽ šio pavadinimo nėra. Taigi, aptariamas kontaminacinis darinys *džegingsai* į mūsų kalbą atėjo kaip skolinys. Reikia pripažinti, kad ne tik anglų, bet ir lietuvių kalboje jis vartojamas norint pasakyti glaustai ir, žinoma, ekspresyviai.

Bendrinės lietuvių kalbos tyrėja R. Miliūnaitė straipsnyje „Naujieji kontaminaciniai dariniai lietuvių kalboje“ teigia, kad „versti kontaminacinius darinius atitinkamai savos kalbos maišiniams ne visada įmanoma dėl to, kad jie būtų sunkiai atpažįstami. Pavyzdžiui, nors bendrinėje lietuvių kalboje skolinys *leginsai* laikomas neteiktinu (vartotina *tamprės*, *timpės*), verstame tekste neišeina be jo išsiversti, nes *džegingsus* pavadinti **džimpė-*

³⁵ Seržas – „tankus ruoželinio pynimo audinys, lengvai suveltas ir pašiauštas, naudojamas vyriškiems ir moteriškiems kostiumams, o labai blizgus – jų ir apsiaustų pamušalams siūti“ (AATŽ 2014: 361).

³⁶ Arba džinsais vadinamos „ypač mėlynos kelnės“ (ECF 2010: 243).

³⁷ Kontaminacija, sąmaiša – „naujo žodžio ar posakio atsiradimas, sumyšant dviejų žodžių arba posakio dalims“ (KTŽ 1990: 108). Nuo seno lietuvių kalbotyroje kontaminacija nelaikoma žodžių darybos būdu (plačiau žr. Urbutis 2009: 324; plg. LKE 2008: 282). D. Murmulaitytės teigimu, „anglų kalboje šis reiškinys yra gerokai labiau paplitęs, daug tyrinėjamas ir laikomas vienu iš dažnų ir produktyvių žodžių darybos būdų“ (Murmulaitytė 2018: 61).

³⁸ Plačiau žr. VLKK svetainėje: <http://www.vlkk.lt/konsultacijos/8276-dzegingsai-tampdzinsiai-timpdzinsiai-treginsai-tampkelnes-timpkelnes-tampres> [žiūrėta 2020-04-04].

mis ('džinsinės timpės'), o *meginsus* **vimpėmis* ('vyrų timpės') būtų ne-
tikslinga" (Miliūnaitė 2014: 257).

KAPRIAI. Tai, kaip rašoma *Naujažodžių duomenyne*, „aptemptos siaurė-
jančios kelnės iki vidurio blauzdų“. Pavadinimas kilęs iš toponimo – Ita-
lijai priklausančios Kaprio salos, esančios Viduržemio jūroje, pavadinimo,
plg. it. *isola di Capri*. Kaip ir dauguma naujažodžių, jis gautas iš anglų
kalbos, plg. angl. *Capri pants* (CED; DFH 2010: 39–40; AATŽ 2014: 183)
arba *Capris* (CED), taip pat angl. *pirate trousers* (AATŽ 2014: 183), dar
plg. vok. *Capri-Hose*. Kelnų pavadinimas *kapriai* pateikiamas ne tik *Nau-
jažodžių duomenyne*, bet ir AATŽ (2014: 183), taip pat leidinyje *Mada.
Nuo pirmųjų laikų iki šių dienų* (M 2015: 444), A. Gilytės knygoje *Spin-
tologija: Teen* (Gilytė 2015: 235). Jis „trumpų, ppr. aptemptų kelnų, den-
giančių kelius“ reikšme pateikiamas BŽ, taip pat TŽŽ 2013. Adaptuotą
formą *kapriai* randame ir rekomendaciniame Svetimžodžių atitikmenų
sąrašė³⁹, VLKK 2010 m. spalio 28 d. patvirtintame protokoliniame nuta-
rime Nr. PN-6. Be adaptuotos formos, pasitaiko ir nenorminių variantų,
pvz.: *kapri kelnės*, *capri kelnės* ir kt. Kelnų pavadinimas fiksuojamas
NSDB⁴⁰, taip pat CORPUS.

KIULOTAI. Tai, kaip apibrėžiama *Naujažodžių duomenyne*, „moteriškos
trumpintos kelnės paaukštintu liemeniu“. Įdomu tai, kad AATŽ *kiulotai*
apibrėžiami kitaip: „Siauros, trumpos, kelius vos dengiančios vyriškos ap-
temptos kelnės su prakirptinėmis kišenėmis, kilmingųjų mūvėtos Prancū-
zijoje ir kt. Europos šalyse iki XIX a. pr.“ (AATŽ 2014: 194). Kaip matyti
iš žodyno apibrėžties, pavadinimas vartojamas istorinėms vyriškoms kelnėms
įvardyti, o *Naujažodžių duomenyne* užfiksuotas naujas šio žodžio reikšmės
aspektas – kelnės, skirtos moterims. Žodis *kiulotai* kilo iš pranc. *culottes*,
tačiau greičiausiai nauja reikšmė atkeliavo iš angl. *culottes* „1. sijonkelnės;
2. ist. kiulotai“ (Anglonas 2005), plg. vok. *Culotte, Kniehose*, rus. *кюлоты*.
Tarptautinių žodžių žodynuose rašoma, kad *kiulotai* – tai „trumpos kelnės,
dėvėtos Prancūzijos bajorų iki XIX a. pradžios“ (TŽŽ 1985: 245; TŽŽ 2001:
371; TŽŽ 2007: 548; 2013), panašus aiškinimas pateikiamas aprangos ter-
minų žodyne rusų kalba (TCO⁴¹). Knygoje *Mada. Nuo pirmųjų laikų iki*

³⁹ Žr. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.385140> [žiūrėta 2020-04-04].

⁴⁰ Žr. <http://nsdb.sociolingvistika.lt/zodziai.htm?zodis=kapriai&id=429> [žiūrėta 2020-04-15].

⁴¹ Plačiau žr. <http://modnaya.ru/articles/dictionary/glossary-of-clothing/fc/slovar-202-3.htm#zag-851> [žiūrėta 2020-04-15].

šiuo žodžiu taip pat vadinamos vyrams skirtos kelnės (M 2015: 445). Žodis *kiulotai* įtrauktas ir į BŽ antraštinę. Ši forma laikoma normine.

KULOTĖS. Tai nenorminis naujųjų kelnų pavadinimo *kiulotai* variantas. Kaip rodo *Google* paieškos sistemoje atlikta paieška, jis vartojamas rečiau nei norminis variantas, pvz., „plačios trumpintos kelnės, kitaip dar vadinamos kulotės“⁴²; kai kuriuose straipsniuose rašomas kabutėse – „kulotės“ arba vadinamas *sijonkelnėmis*: „plačios medvilnės kulotės (sijonkelnės)“⁴³.

LENARAI. Tai, kaip rašoma *Naujažodžių duomenyne*, „plačios apsmukusios kelnės, būdingos kai kurių subkultūrų (pavyzdžiui, reiverių) stiliui“. Greičiausiai pavadinimas kilo iš lenkų kalbos, tiksliau – šio drabužio sumanytojo Ryszard'o Lenar'o pavardės⁴⁴, plg. lenk. *lenary*. Įvairiuose interneto straipsniuose kelnų pavadinimas dažniausiai rašomas kabutėse, pvz., „lenarai“⁴⁵. Atlikus paiešką *Google* paieškos sistemoje, pavadinimą *lenarai* „plačių apsmukusių kelnų“ reikšme galima rasti svetainėje *Žodynas.lt*⁴⁶, *Barbarizmy žodynelyje* pateikiama platesnė reikšmė: „apsmukusiuos ir plačios reperiu kelnes“, „kelnes su nustumusiu klynu su kuriomis soka hip-hop arba repuoja“⁴⁷, plg. „lenarai“ – 90-aisiais išpopuliarėjusi džinsų rūšis; šių „džinsų klešnės buvo ypač plačios, o klynas – maždaug ties keliais“⁴⁸, taip pat dar vartojama „lenarai (hip-hop/rap/rep stiliaus, plačios kelnės)“⁴⁹, „džinsiniai lenarai“⁵⁰, „kelnės lenarai“⁵¹. „Lenarai – apsmukusios kelnės (labai žemai kabančiu klynu), skirtos šokti pagal hiphopo muziką arba ją

⁴² Žr. <https://www.delfi.lt/stilius/stiliaus-gidas/imkite-pavyzdi-is-kembridzo-kunigaikstienes-kulotes-taps-butinybe-ir-jusu-garderobe.d?id=82516221> [žiūrėta 2020-04-04].

⁴³ Žr. <https://ohmy.lt/lt/product/minimalistines-kulotes-road/> [žiūrėta 2020-04-04].

⁴⁴ Plačiau žr. https://pl.wikipedia.org/wiki/Ryszard_Lenar [žiūrėta 2020-04-04].

⁴⁵ Žr. <https://www.tv3.lt/naujiena/pramogos/1005384/vieniems-kosmaras-kitiems-dziaugsmas-lenarai-grizta-i-mada> [žiūrėta 2020-04-05].

⁴⁶ Plačiau žr. <https://www.zodynas.lt/jaunimo-zodynas/L/lenarai> [žiūrėta 2020-04-15].

⁴⁷ Šios ir kitų citatų kalba netaisyta. Plačiau žr. <http://www.barbarizmai.lt/zodis/lenarai.html> [žiūrėta 2020-04-15].

⁴⁸ Žr. <https://www.tv3.lt/naujiena/pramogos/1005384/vieniems-kosmaras-kitiems-dziaugsmas-lenarai-grizta-i-mada> [žiūrėta 2020-04-15].

⁴⁹ Žr. <http://www.mainyk.lt/daiktas/lenarai-hip-hop-rap-rep-stiliaus-placios-kelnes/717711> [žiūrėta 2020-04-15].

⁵⁰ Žr. <https://www.musumazyliai.lt/apranga-berniukams/su-petnesom-kombinezonai/12344349-dzinsiniai-lenarai> [žiūrėta 2020-04-15].

⁵¹ Žr. https://forumas.draugas.lt/searchresults.cfm?ftvar_anykeyword=keln%C4%97s+lenarai [žiūrėta 2020-04-15].

repuoti. Išpopuliarėjo maždaug 1995 metais. Tiesa, juos dėvėdavo ne tik reperiai, bet ir reiveriai. Tai buvo idealus drabužis ir simbolis, pasakyti, kas esi rokeriams, urlaganams ir metalistams“⁵². Šis naujažodis pateikiamas ir NSDB⁵³. Čia pateikiama originalo forma *lenara* (tačiau nenurodoma, kokia kalba). Jį galima rasti Loretos Vaicekauskienės knygos *Naujieji lietuvių kalbos svetimžodžiai: kalbos politika ir vartosena* pabaigoje pateikiamame „Naujųjų svetimžodžių sąvade“ (Vaicekauskienė 2007: 284). DLKT duomenimis, žodis *lenarai* tarp kitų drabužių pavadinimų paminėtas Jurgio Kunčino knygoje *Blanchisserie, arba Žvėrynas-Užupis* (1997).

MEGINGSAI. Naujasis kelnių pavadinimas kilo iš angl. *meggings*, o pastarasis žodis, matyt, atsirado iš angl. *male* „vyras, vyriškis“ ir *leggings* „tamprės“, dar plg. rus. *меггинсы*. Taigi, tai taip pat anglų kalboje atsiradęs kontaminacinis darinys, į lietuvių kalbą atėjęs kaip skolinys. Juo vadinamos vyriškos tamprės (UD, CED). Šis pavadinimas vartojamas retai. Atlikus paiešką *Google* paieškos sistemoje, rastas atvejis, kai sinonimiškai pateikiamas galimas lietuviškas atitikmuo: *megingsai*, arba *vyriškos aptemptukės*⁵⁴. Kaip jau minėta, žodis *aptemptukės* vartosenoje nepaplito. Matyt, būtų galima vietoj svetimybės *megingsai* vartoti lietuviškos kilmės dvižodį pavadinimą *vyriškos tamprės*, plg. *moteriškos tamprės*.

ОБТЯЖКĖS. Nenorminis kelnių pavadinimas paprastai vartojamas laisvuosiuose stiliuose, plg. rus. *обтяжки*, dar plg. rus. *в обтяжку* „aptemptas, glaudus, glaudžiai prigludęs prie kūno (apie drabužį)“ (RLKŽ 1983: 446). J. Pričinausko *Rusų–lietuvių kalbų prekių žodyne* nurodoma, kad *обтяжки* – blauzdkelnės, glaustinukės (RLKPŽ 1996: 281). *Kalbos patarimuose* randame užfiksuotą rašybos variantą *obtiaškės*, vietoj kurio siūloma vartoti *tamprės* (KP L1 2005: 83). Šis skolinys nuo kitų skiriasi tuo, kad gautas iš rusų kalbos – pastaruoju metu naujažodžių aktyviai skolinamasi iš anglų kalbos. *Naujažodžių duomenyne*, kaip jau aptarta, aptemptos kelnės dar gali būti vadinamos *tamprėmis*, *timpomis*, *aptemptukais* ir *aptemptukėmis*. Kadangi pavadinimas *obtiaškės* vartojamas ne mokslinėje sferoje, apie terminologinį nominatyvumą čia net negalima kalbėti. Jis aprangos terminijai visiškai nereikalingas.

⁵² Žr. <https://www.facebook.com/xfaktorius/posts/1610624642384624/> [žiūrėta 2020-05-25].

⁵³ Žr. <http://nsdb.sociolingvistika.lt/zodziai.htm?zodis=lenarai&id=2026> [žiūrėta 2020-04-15].

⁵⁴ Žr. <https://www.zmones.lt/video/megingsai-arba-vyriškos-aptemptukes.46046cb9-94ca-11e8-9f90-aa000054c883#> [žiūrėta 2020-04-04], <https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/mada/keisciausios-mados-idejos-1032-355408> [žiūrėta 2020-04-04].

ŠALVARAI. Šis pavadinimas vartojamas „plačioms, ties kulnu siaurėjančioms kelnėms, paprastai dėvimoms su kamizu Pietų Azijoje, pavadinti“ (*Naujažodžių duomenynas*). Žodis *šalvarai*, kaip ir jo variantas *šarovarai*⁵⁵, paprastai vartojamas kalbant apie slavų kraštų realijas, kilo iš persų kalbos žodžio *šalvār* „kelnės“. *Naujažodžių duomenyne* nurodoma: anglų k. per raša *salwar, shalwar, shalvar*; rus. *шаровары*. Variantą *šarovarai* randame ir tarptautinių žodžių žodynuose (TŽŽ 2001: 717; TŽŽ 2007: 1059; TŽŽ 2013: 790). Čia rašoma, kad žodis kilo iš persų kalbos, tačiau gautas per kalbas tarpininkes: rus. *шаровары* < vengr. *salavári* < persų k. *šalvār* „kelnės“. Aprangos žodyne rusų kalba nurodoma, kad į rusų kalbą pateko iš turkų *šalvar* (rus. *шалвар*), o pastarasis – iš persų kalbos⁵⁶. Juose pateikiamas ir lietuviškas atitikmuo *plačkelnės*. AATŽ naujojo kelnių pavadinimo nėra, tačiau žodyne randame terminą *plačkelnės*, kuriuo įvardijamos „ilgos plačios, per staibį surauktos kelnės, kai kurių rytų tautų, t. p. ir ukrainiečių tautinės aprangos dalis“ (AATŽ 2014: 318), t. y. iš esmės įvardijamos tos pačios kelnės, tik pateikiamas kitas pavadinimas. Taigi, skolinys keistinas savos kilmės žodžiu.

TREGINGSAI. Skolinys iš anglų kalbos, kaip ir *džegingsai* bei *megingsai*. Anglų kalbos žodis *treggings* – taip pat kontaminacinis darinys, atsiradęs iš anglų kalbos žodžių – *trousers* „kelnės“ ir *leggings* „tamprės“, plg. rus. *треггинсы*. Juo, kaip jau minėta, *Naujažodžių duomenyne* vadinamos „aptemptos tampraus audinio kelnės; tamprių ir kelnių derinys“. Šio *Naujažodžių duomenyno* pastabose randame įrašą, kad „vietoj svetimybės VLKK siūlo vartoti lietuviškus atitikmenis *tampkelnės, timpkelnės*; iševijijos vartosenoje siūlomos *kelninės*“.

APIBENDRINIMAS. Šioje straipsnio dalyje aptariami iš kitų kalbų (daugiausia iš anglų) pasiskolinti naujieji kelnių pavadinimai. Aprangos terminų žodynuose randami tik *kapriai* ir *kiulotai*. Kaip matyti, skolinantis kai kuriuos kelnių pavadinimus, perimamas ir neįprastas mūsų kalbai darybos būdas (modelis) – kontaminacija: *džegingsai, megingsai* ir *tregingsai*. Pagal atsiradimo lietuvių kalboje būdą jie yra pasiskolinti iš anglų kalbos, kurioje žodžiai *jeggings, meggings* ir *treggings* atsirado kaip kontaminacijos rezul-

⁵⁵ VLEe rašoma: „šarovārai (rus. *šarovary*, vengr. *salavári* < persų *šalvār* – kelnės), plačkelnės – ilgos plačios vyrų ir moterų kelnės, rauktos ties kulkšnimis. Nešiotos daugiausia Rytų kraštuose (Irane, Indijoje), Ukrainoje, t. p. Rusijoje. Šarovarai yra kai kurių tautų nacionalinio kostiumo dalis“ (plačiau žr. <https://www.vle.lt/Straipsnis/sarovarai-91620> [žiūrėta 2020-04-05]).

⁵⁶ Žr. <http://modnaya.ru/articles/dictionary/glossary-of-clothing/fc/slovar-216.htm#zag-1645> [žiūrėta 2020-04-15].

tatas. Tokių nelietuviškos kilmės pavadinimų vartotojams, matyt, nerūpi pavadinimų tinkamumas ir taisyklingumas. Jie nueina paprasčiausiu keliu – ima vartoti skolintą terminą. Atkreiptinas dėmesys, kad ir kitos kalbos vietoje nelietuviškos kilmės pavadinimų *cigaretės, činai, denimai, kapriai, kiulotai, kulotės, lenarai, šalvarai* vartoja svetimos kilmės pavadinimus. Nepamirština, kad nelietuviškų pavadinimų skolinimasis neišvengiamas. Visai kas kita – jų įsileidimas ir vartojamas.

MIŠRIOS KILMĖS PAVADINIMAI

TAMPDŽINSIAI. Šis mišrios kilmės kopuliatyvinis sudurtinis žodis, arba sujungtinis dūrinys⁵⁷, greičiausiai atsirado verčiant iš anglų kalbos, plg. *jeggings* < *jeans* + *leggings*, ir sudarytas iš lietuviško žodžio *tamprės* bei tarptautinio žodžio *džinsai* (angl. *jeans* „džinsų audeklas“). Šio žodžio nėra LKŽe, DŽ ir BŽ. *Tampdžinsiais*, kaip nurodoma *Naujažodžių duomenyne*, vadinamos „džinsus imituojančios tamprės“. Taigi, vienu žodžiu bandoma įvardyti du požymius – kad kelnės yra ir *džinsai*, ir *tamprės*. Reikėtų pasakyti, kad *tampdžinsiai* terminologiškai dviprasmiškas pavadinimas, nes jį galima paaiškinti ir kitaip, būtent: džinsai, kurie tempiasi. Taigi, remiantis *Naujažodžių duomenyno* apibrėžtimi, būtų galima šias kelnės vadinti rūšiniu terminu *džinsinės tamprės*.

TIMPDŽINSIAI. *Naujažodžių duomenyne* *timpdžinsiai* apibrėžiami taip pat, kaip ir *tampdžinsiai*: „džinsus imituojančios tamprės“. Šis pavadinimas yra mišrios kilmės, kopuliatyvinis, klaidingai motyvuotas. Jis, matyt, atsirado verčiant, plg. angl. *jeggings*. Tik sudarytas iš nepagrindinio norminio varianto *timpos* ir tarptautinio žodžio *džinsai*. Šio žodžio nėra LKŽe, DŽ ir BŽ.

APIBENDRINIMAS. *Naujažodžiai* *tampdžinsiai* ir *timpdžinsiai* – dariniai, kurie akiai atkartoja anglų kalbos kontaminacinio darinio *jeggings* sudėtį, t. y. atsiradę verčiant anglų kalbos kontaminacinį darinį. Nuodugnai išsiaiškinus tai, kuo kelnės išsiskiria, radus akivaizdų skiriamąjį jų požymį, reiktų vartoti vieną kurį. Bet kurios srities terminijoje, taip pat ir aprangos, vienanaris pavadinimas yra kur kas patogesnis už dvinarį. Tačiau jis turi būti tikslus, motyvuotas. Šiuo atveju reikšmės tikslumo trūksta.

⁵⁷ St. Keinys rašo, kad sujungtinių dūrinių „sandai (abu iš daiktavardžių) kits kito neaiškina, neapibrėžia, yra lygiaverčiai“ (Keinys 1999: 71). Kaip rašoma *Kalbotyros terminų žodyne*, kopuliatyvinis sudurtinis žodis, arba sujungtinis sudurtinis žodis, – tai „sudurtinis žodis, kurio sandai yra vienodai savarankiški ir gramatinio santykio, ir reikšmės atžvilgiu“ (KTŽ 1990: 196). Akademiniėje *Lietuvių kalbos gramatikoje* nurodoma, kad kopuliatyvinių sudurtinių daiktavardžių dėmenimis pasakomi dalykai „yra maždaug vienodai artimi sudurtiniu žodžiu žymimam tarpiniam dalykui“ (LKG 1965: 441).

IŠVADOS

1. Ilgainiui terminai sensta, atsiranda naujų terminų ar jų mikrosistemų. Kalbos vartosena ir didėjantis nedidelės semantinės aprangos terminijos dalies – naujųjų kelnių pavadinimų – skaičius (23 naujažodžiai), fiksuojamas *Naujažodžių duomenyne*, rodo, kad turimų ir nuo seno vartojamų, aprangos terminų žodynuose pateikiamų kelnių pavadinimų nebeužtenka, o semantinė minėtų pavadinimų grupė dėl įvairių lingvistinių ir ekstralingvistinių veiksnių darosi ne tokia aiškiai apibrėžta ir izoliuota aprangos terminijos dalis. Taigi, aprangos terminija kinta, atsinaujina, nuolat tobulėja, darosi šiuolaikiška.

2. Naujažodžius kilmės atžvilgiu galima skirstyti į tokias grupes:

2.1. Lietuviškos kilmės pavadinimus (39 %): *aptemptukai, aptemptukės, glaudinės, kelninės, sijonkelnės, tampkelnės, tamprės, timpos, tįskelnės*, kurie daromi pagal lietuvių kalboje vartojamo žodžio pavyzdį arba vartojami nauja reikšme;

2.2. Nelietuviškos kilmės pavadinimus (52 %): *cigaretės, činai, denimai, džegingsai, kapriai, kiulotai, kulotės, lenarai, megingsai, obtiažkės, šalvarai, tregingsai*;

2.3. Mišrios kilmės pavadinimus (9 %): *tampdžinsiai, timpdžinsiai*, atsiradusius mūsų kalboje verčiant.

3. Tas pats dalykas įvardijamas ne vienaip: vietoj angl. *leggings* vartojama *aptemptukai, aptemptukės, obtiažkės, tamprės, timpos*; vietoj angl. *treggings* – *kelninės, tampkelnės, tregingsai*; vietoj angl. *culottes* – *kiulotai, kulotės* ir *sijonkelnės*, o vietoj angl. *jeggings* – *džegingsai, tampdžinsiai, timpdžinsiai*. Greičiausiai taip atsitinka nesąmoningai, dėl aprangos terminijos anglų kalba įtakos. Toks dėl kalbų kontaktų atsiradęs pavadinimų perteklius rodo ne tik terminijos netobulumą, bet ir bandymą ją tvarkyti.

4. *Glaudinės, kapriai, kiulotai, sijonkelnės, tamprės* – VLKK aprobuoti aprangos terminai, fiksuojami *Naujažodžių duomenyne*. *Aptemptukai, aptemptukės, kelninės, tampdžinsiai, timpdžinsiai, tįskelnės* ir kt. straipsnyje aptarti naujieji kelnių pavadinimai rodo, kad visuomenė yra kūrybinga ir prireikus gali, naudodamasi lietuvių kalbos išgalėmis, kurti naujus drabužių pavadinimus. Tačiau kelnių pavadinimų posistemiiui galioja tie patys norminimo ir tvarkybos reikalavimai – pavadinimas turi būti sistemiškas, tikslingai vartojamas, taisyklingas, logiškas, estetiškas ir aiškus.

ŠALTINIAI

- AATŽ – Stanislovas Algimantas Ratautas, Eugenija Strazdienė, Ada Gulbinienė. *Aiškinamasis aprangos terminų žodynas: daugiau nei 6000 terminų lietuvių, anglų, vokiečių, prancūzų ir rusų kalbomis*, Kaunas: Technologija.
- ALLAKŽ – Bronius Piesarskas, Bronius Svecevičius. *Anglų–lietuvių, lietuvių–anglų kalbų žodynas*, Vilnius: „Žodynas“, 2001.
- Anglonas – Bronislovas Piesarskas. *Anglų–lietuvių kalbų kompiuterinis žodynas*, Vilnius: Fotonija, 2005.
- ATTŽ – Ričardas Čiužas, Jurgis Katunskis, Angelė Kaulakienė ir kt. *Aiškinamasis tekstilės terminų žodynas: su vokiečių, anglų, prancūzų ir rusų kalbų atitikmenimis*, Kaunas: Technologija, 2001.
- AŽ – Juozas Pričinauskas. *Lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų aprangos žodynas*, Vilnius: Apyaušris, 2002 [žiūrėta 2020 m. balandžio mėn.].
- BŽ – *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas* (rengiamas), redaktorių kolegija: D. Liutkevičienė (vyr. redaktorė), G. Naktinienė, R. Petrokienė, D. Svetikienė, K. Vosylytė, J. Zabarskaitė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <http://bkz.lki.lt/> [žiūrėta 2020 m. balandžio–lapkričio mėn.].
- BŽ antraštynas – *Bendrinės lietuvių kalbos žodyno antraštynas*. Prieiga internete: <http://bkz.lki.lt/antraštynas/?pg=c> [žiūrėta 2020 m. balandžio mėn.].
- CED – *Collins English Dictionary*. Prieiga internete: <https://www.collinsdictionary.com/> [žiūrėta 2020-04-03].
- COED – *Concise Oxford English Dictionary: Luxury Edition*. 12 Edition, ed. Angus Stevenson, Maurice Waite, Oxford: Oxford University Press, 2011. Prieiga internete: https://books.google.lt/books?id=sYScAQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.
- CORPUS – *Morfologiškai anuototas tekstynas*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga internete: <http://corpus.vdu.lt/>.
- DFH – *The Dictionary of Fashion History*, ed. V. Cumming et cetera, Oxford, New York, 2010. Prieiga internete: books.google.lt/books?id=e3evAwAAQBAJ&pg=PP1&hl=lt&pg=PP1#v=onepage&q&f=false.
- DLKT – *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga internete: <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/search.all> [žiūrėta 2020 m. balandžio mėn.].
- DŽ – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, vyr. red. St. Keinys, 7-asis patais. ir papild. leid., e. variantas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015 (atnaujinta versija, 2017). Prieiga internete: <http://lkiis.lki.lt/dabartinis> [žiūrėta 2020 m. balandžio mėn.].
- ECF – *Encyclopedia of clothing and fashion* 1, Farmington Hills [Mich.]: Charles Scribner's Sons, 2005.
- KTŽ – *Kalbotyros terminų žodynas*, sud. K. Gaivenis, St. Keinys, red. K. Morkūnas, Kaunas: Šviesa, 1990.
- LKE – *Lietuvių kalbos enciklopedija*, par. K. Morkūnas, red. V. Ambrazas, 2-asis patiksl. ir papild. leidimas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008.
- LKEŽ – *Lietuvių kalbos etimologinio žodyno duomenų bazė*, Vilnius: Vilniaus universitetas. Prieiga internete: <https://etimologija.baltnexus.lt/> [žiūrėta 2020-04-01].
- LKG – *Lietuvių kalbos gramatika* 1, aut. A. Laigonaitė, V. Mažiulis, K. Ulvydas, V. Urbutis, V. Vaitkevičiūtė, A. Valeckienė, vyr. red. K. Ulvydas, Vilnius: Mintis, 1965.
- LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas* (IXX, 1941–2002), e. variantas, vyr. red. G. Naktinienė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <http://www.lkz.lt/> [žiūrėta 2020 m. balandžio mėn.].
- M – *Mada. Nuo pirmųjų laikų iki šių dienų*, Vilnius: Alma littera, 2015.
- ND – *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas*. Tęstinis internetinis žinynas nuo 2011 m., sud. ir atsak. red. R. Miliūnaitė, A. Aleksaitė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <http://naujazodziai.lki.lt> [žiūrėta 2020 m. balandžio mėn.].
- NSDB – *Naujųjų mokinių duomenų bazė*. Prieiga internete: <http://nsdb.sociolingvistika.lt/?lid=1> [žiūrėta 2020 m. balandžio mėn.].
- STŽ – Stanislovas Stonkus. *Sporto terminų žodynas*, 2-asis patais. ir papild. leidimas, Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
- TCO – Орленко Любовь Васильевна. *Терминологический словарь одежды*, Москва: Легпромбытиздат, 1996. Prieiga internete: <http://modnaya.ru/articles/dictionary/glossary-of-clothing/index.htm>.
- TŽŽ – *Tarptautinių žodžių žodynas*, atsaking. red. V. Kvietkauskas, Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
- TŽŽ – *Tarptautinių žodžių žodynas*, atsakom. red. A. Kinderys, Vilnius: Alma littera, 2001.
- TŽŽ – Valerija Vaitkevičiūtė. *Tarptautinių žodžių žodynas*, 4-asis patais. ir papild. leidimas, Vilnius: Žodynas, 2007.
- TŽŽ – *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius: Alma littera, 2013.
- UD – *Urban Dictionary*. Prieiga per internetą: <https://www.urbandictionary.com> [žiūrėta 2020-04-03].

LITERATŪRA

- Aleksaitė Agnė 2018: Ypatybių pavadinimai Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne. – *Bendrinė kalba* 91, 1–27. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/91/Aleksaite_BK_91_straipsnis_apie_pavadinimus.pdf.
- Aleksaitė Agnė 2019: Emocinė-ekspresinė leksika *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne* – naujadarų radiomosi aplinkybės ir darybos būdai. – *Bendrinė kalba* 92, 1–27. Prieiga internete: <http://journals.lki.lt/bendrinekalba/article/view/369>.
- Gaivenis Kazimieras 2014: *Rinktiniai raštai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Gilytė Agnė 2015: *Spintologija: Teen*, Vilnius: Alma littera.
- Girčienė Jurgita 2011: Naujažodžiai su dėmeniu (-)tinkl-. – *Kalbos kultūra* 84, 165–177. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/84/Girciene_KK_84_straipsnis.pdf.
- Gricius Algirdas 2017: *Idealiai tinkantis kostiumas: praktiškas stilius moderniam vyrui*, Vilnius: Obuolys.
- Guzevičiūtė Rūta 2002: Drabužių kelionės. Kelnės. – *Liaudies kultūra* 2 (83). Prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367156169386/J.04~2002~1367156169386.pdf>.
- Irtmonienė Genovaitė, Šukys Jonas 2000: *Kalbos patarimai kūno kultūros ir sporto specialistams*, Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
- Jakaitienė Evalda 2010: *Leksikologija*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Keinys Stasys 1999: *Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Keinys Stasys 2005: *Dabartinė lietuvių terminologija*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- KK – Klausimų kraitelė. – *Gimtoji kalba* 8, 1937, 137–138. Prieiga internete: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0004135373> [žiūrėta 2020-04-03].
- Kopaliński Władysław 2001: *Žodynas: XX amžiaus įvykiai, sąvokos ir mitai*, Vilnius: Algarvė.
- KP L1 – *Kalbos patarimai* 4: kn. *Leksika 1: skolinių vartojimas* (L1), sud. D. Mikulėnienė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
- KP L1 – *Kalbos patarimai* 4: kn. *Leksika 1: skolinių vartojimas* (L1), sud. D. Mikulėnienė, A. Dilytė, antras pataisyt. ir papildyt. leid., Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2013.
- Kvašytė Regina 2005: *Mokomasis terminologijos žodynelis*, Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
- LKE: *Lietuvių kalbos enciklopedija*, par. K. Morkūnas, red. V. Ambrasas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1999.
- Miliūnaitė Rita 2012a: Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas. – *Gimtoji kalba* 6, 3–11.
- Miliūnaitė Rita 2012b: Kalbos vartotojai ir naujadarų kūryba. – *Gimtoji kalba* 9, 3–14.
- Miliūnaitė Rita 2014: Naujieji kontaminaciniai dariniai lietuvių kalboje. – *Acta Linguistica Lithuanica* 71, 264–264.
- Miliūnaitė Rita 2015: Naujažodžių atranka ir pateikimas Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne. – *Leksikografija ir leksikologija* 5, 161–184.
- Miliūnaitė Rita 2018: Naujažodžių pateikimas ir paieškos galimybės Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne. – *Bendrinė kalba* 91, 1–21. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/91/Miliunaitte_BK_91_straipsnis.pdf.
- Murmulaitytė Daiva 2016a: Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas ir naujadarų tyrimų perspektyvos. – *Bendrinė kalba* 89, 1–27. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/89/Murmulaityte_BK_89_straipsnis.pdf.
- Murmulaitytė Daiva 2016b: Naujažodžių duomenyno leksika pakeliui į Bendrinės lietuvių kalbos žodyną. – *Acta Linguistica Lithuanica* 75, 68–88.
- Murmulaitytė Daiva 2018: Kontaminacija ir lietuvių kalbos naujadara. – *Kalba ir kontekstai* 8 (1), 60–70. Prieiga internete: <https://vb.lki.lt/object/elaba:34056630/index.html> [žiūrėta 2020-04-14].
- Pikčilingis Juozas 1975: *Lietuvių kalbos stilistika* 2, Vilnius: Mokslas.
- RLKPŽ – Juozas Pričinauskas. *Rusų-lietuvių kalbų prekių žodynas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996.
- RLKŽ – Chackelis Lemchenas. *Rusų-lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius: Valstybinė enciklopedijų, žodynų ir mokslo literatūros leidykla, 1949.
- RLKŽ – *Rusų-lietuvių kalbų žodynas* 2, sud. Ch. Lemchenas, Vilnius: Mokslas, 1983.
- RLKŽ – *Rusų-lietuvių kalbų žodynas* 3, sud. J. Kardelytė, J. Macaitis, A. Mankevičienė, Vilnius: Mokslas, 1984.
- Sabaliauskaitė Danutė 1996: Lietuvių kalbos kelnių pavadinimai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 36, 167–178.
- Sabaliauskas Algirdas 1990: *Lietuvių kalbos leksika*, Vilnius: Mokslas.

TT – Kazimieras Gaivenis, Angelė Kaulakienė, Stasys Keinys, Jonas Klimavičius. *Terminologijos taisymai*, Vilnius: Mokslas, 1992.

Urbutis Vincas 1961: Dabartinės lietuvių kalbos galūnių darybos daiktavardžiai. – *Kalbotyra* 3, 27–60. Prieiga internete: https://baltnexus.lt/uploads/publikacijos/Kalbotyra/Kalbotyra%20III/Kalb_03_05_Urbutis.pdf

Urbutis Vincas 2009: *Žodžių darybos teorija*. 2-asis leid., Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. Vaicekauskienė Loreta 2007: *Naujieji lietuvių kalbos svetimžodžiai: kalbos politika ir vartoseną*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

VLKK – *Valstybinė lietuvių kalbos komisija*. Prieiga internete: www.vlkk.lt.

VLEe – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2001–2020. Prieiga internete: www.vle.lt.

THE NEW NAMES OF PANTS

Summary

The article addresses a small semantic group of the terms of clothing – 23 new names of trousers or pants. The research material comes from the Database of Lithuanian Neologisms (hereinafter – Database of Neologisms). The aim of the article is to discuss the origin and semantics of the new names of trousers or pants based on the material of the above source.

It was found that the Database of Neologisms is dominated by the names of foreign origin, which account for as many as 52 per cent (*cigaretės, činai, denimai, džegingsai, kapriai, kiulotai, kulotės, lenarai, megingsai, obtiažkės, šalvarai, tregingsai*). The percentage of the names of Lithuanian origin is smaller; they make up 39 per cent (*aptemptukai, aptemptukės, glaudinės, kelninės, sijonkelnės, tampkelnės, tamprės, timpos, tiskelnės*). The names of mixed origin are least common, as they account for 9 per cent (*tampdžinsiai, timpdžinsiai*). It should be noted that the words of different origin are used to name the same thing: instead of English *leggings*, *aptemptukai*, *aptemptukės*, *obtiazkės*, *tamprės*, *timpos* are used; in place of English *treggings*, *kelninės*, *tampkelnės*, *tregingsai* are used; English *culottes* are called *kiulotai*, *kulotės* and *sijonkelnės* in Lithuanian, whereas the English term *jeggings* is replaced with *džegingsai*, *tampdžinsiai*, *timpdžinsiai* in Lithuanian. This process is most likely unconscious due to the influence of English terminology. Such a surplus of names resulting from language contacts does not only show the imperfection of terminology but also an attempt to organise it.

The emergence of the new terms for trousers or pants shows that the available names of trousers or pants used since the old times and established in the dictionaries of the terms of clothing are no longer sufficient. As a result of various linguistic and extralinguistic factors, the semantic group of the names of trousers or pants is becoming a not so clearly defined and isolated part of the terminology of clothing.

Gauta 2020-06-12

Aušra Rimkutė-Ganusauskienė
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas ausra.ganusauskiene@lki.lt